

СТРАТЕГІЯ Й ТАКТИКА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПОСТКОНФЛІКТНОЮ ТЕРИТОРІЄЮ

Управління постконфліктними територіями як міждисциплінарна наукова та прикладна проблема, що ґрунтується на принципах антикризового менеджменту, актуалізувалось в Україні у 2022 р. після початку повномасштабної військової агресії РФ. Його значущість буде зростати й надалі по мірі деокупації українських територій та запровадження програм їх відновлення. Отже, управління постконфліктними територіями на сьогодні є проблемним полем, що зосереджує увагу як дослідників, так і експертів-практиків, які вже зараз напрацьовують плани й програми відновлення України та окремих її територій.

Поняття «постконфліктна територія» досліджується представниками різних галузей науки. В нашому дослідженні зконцентруємося на його визначенні Михальською В.В., оскільки вважаємо його більш «універсальним»: «Постконфліктна територія – простір, що зазнав впливу збройного конфлікту, внаслідок чого має зруйновану систему управління або ослабкі інституційні форми розвитку, що потребують розбудови «з нуля» або реінтеграції в національну систему вищого рівня» [2, с. 39]. Таким чином, очевидним є те, що відновлення постконфліктних територій перш за все потребує відновлення системи управління, зокрема, на основі розробки та реалізації виваженої стратегії й тактики антикризового менеджменту. При цьому, ключовими об'єктами постконфліктного відновлення виступають безпека, правосуддя і примирення, соціально-економічний добробут, державне управління та партнерство [3, с. 36]. А відповідно, найбільш актуальні завдання формуються навколо таких напрямів [3, с. 34]:

- репатріація та переселення;
- безпека суспільства;
- відновлення інфраструктури;
- продовольча безпека та відродження аграрного сектору;
- охорона здоров'я, освіта та соціальне забезпечення;
- врядування та громадське суспільство;
- макроекономічна стабілізація.

Задля успішної реалізації завдань з відновлення територій мають бути напрацьовані відповідні стратегії й тактики, як на національному, так і на територіальному рівнях. У той же час, слід враховувати, що досягнення мети управління постконфліктною територією ускладнюється наслідками конфлікту, які охоплюють все сфери життєдіяльності та залученістю до конфлікту широкого кола учасників (різних соціальних груп, інституцій тощо). У разі, якщо йдеться про відновлення після тривалого військового конфлікту, який тягне за собою

втрати різних видів та численні негативні наслідки, то очевидно є доцільність використання антикризових інструментів менеджменту та гостра потреба у відповідних відновлюваних ресурсах.

Основною метою антикризового управління територією є відновлення стійкої рівноваги в соціально-економічній системі (в регіоні, на певній території) й нормалізація її поточної діяльності після завершення конфлікту або на стадії виходу з нього, а також зменшення негативного впливу наслідків конфлікту на населення, бізнес, систему управління тощо.

В системі антикризового менеджменту стратегія – це інструмент регулювання та вирішення суперечності в процесі розвитку території в умовах кризи будь якого походження або її загрози за дії кризоутворюючих чинників, на тлі обмежених ресурсів, високого рівня невизначеності та ризикованості. Стратегія антикризового управління постконфліктною територією, як правило відноситься до типу стратегій, що забезпечують виживання в кризовій ситуації і мінімізацію потенційних втрат в рамках екстреного антикризового управління. Її реалізація, як правило, не може бути забезпечена лише за рахунок власних ресурсів, а потребує залучення різних видів зовнішніх ресурсів, а також прогресивної команди change-менеджерів.

Засобом успішної реалізації стратегії має стати тактика, як сукупність короткострокових дій, практичних методів і прийомів антикризового менеджменту, спрямованих на відновлення постконфліктної території. Тактика управління постконфліктною територією передбачає розробку відповідних політик, програм, планів, правил, бюджетів та процедур, що можуть охоплювати комплекс питань, пов'язаних з відновленням життєдіяльності території або стосуватися тільки окремих сфер (безпеки, економіки, освіти тощо). Прикладом комплексної програми може бути програма реабілітації та відновлення деокупованих та постконфліктних територій – як комплекс оптимальних заходів, направлених на послідовне відновлення та подальший розвиток економічного, соціального, культурного життя постраждалих від конфліктів територій, відбудова їхньої інфраструктури та всебічна реінтеграція в соціально-економічну площину держави [1, с. 42].

Таким чином, управління постконфліктною територією як феномен сучасного менеджменту потребує напрацювання відповідних стратегій і тактик, а також обґрунтування необхідного ресурсного забезпечення їх реалізації.

Література

1. Балусєва О.В., Келембет О.С. Методичні принципи відновлення деокупованих територій. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Випуск 8. С.41-44.
2. Михальська В.В. Політика управління постконфліктними територіями: дис. на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія». Вінниця, Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2020. 237 с. URL: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/9052> (дата звернення: 02.11.2022).
3. Полчанов А.Ю. Постконфліктне відновлення як система. *Економіка і держава*. 2017. № 5. С. 33-39.